

PEDAGOGIK TAKTIKA VA PEDAGOGIK ETIKANING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI HAMDA TA‘LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Mahmudova Nilufar Otabek qizi

"University of Business and Science"

o'zbek tili va adabiyot yo'nalishi K.uz-24-01 guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20541450>

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi ma'naviyati va kasbiy mahoratining asosi bo'lgan ikki tushuncha — pedagogik etika (odob-axloq) va pedagogik taktika (me'yor va nafosat) o'rtasidagi uzviy aloqa yoritilgan. Maqolada o'qituvchi va o'quvchi munosabatlaridagi muvozanat, dars samaradorligini oshirishda ushbu omillarning roli va pedagogik nizolarni ijobiy hal etish yo'llari tahlil qilinadi.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy maqsadi faqatgina quruq bilimlarni berish emas, balki har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan va yuksak ma'naviyatli shaxsni tarbiyalashdan iborat. Bu murakkab jarayonda o'qituvchining shaxsiyati, uning o'quvchilar bilan muloqot qilish uslubi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Pedagogik etika va pedagogik taktika — bu o'qituvchining kasbiy madaniyatini belgilovchi va bir-birini to'ldiruvchi ikki muhim mezondir.

Pedagogik Etika — Kasbiy Mas'uliyat poydevori

Pedagogik etika (pedagogik odob-axloq) — bu o'qituvchining jamiyat, o'quvchilar, hamkasblari va o'z kasbiga bo'lgan munosabatini tartibga soluvchi axloqiy me'yorlar tizimidir. Uni o'qituvchining ichki ma'naviy kompassi deb hisoblash mumkin.

Pedagogik etikaning asosiy tamoyillariga quyidagilar kiradi:

Adolatli bo'lish: O'quvchilarni millati, ijtimoiy kelib chiqishi yoki bilim darajasidan qat'i nazar ajratmaslik.

Bolani shaxs sifatida hurmat qilish: O'quvchining qadr-qimmatini kamsitmaslik, uning fikrini tinglay bilish.

O'z kasbiga sadoqat: Doimiy ravishka bilimini oshirib borish va o'z xatti-harakatlari uchun mas'uliyatni his qilish.

Pedagogik Taktika — Amaliy Mahorat va Me'yor Tuyg'usi

Agar etika o'qituvchining ichki dunyosi va prinsiplari bo'lsa, pedagogik taktika — bu prinsiplarning dars jarayonida, jonli muloqotda namoyon bo'lishidir. Taktika — bu pedagogik jarayonda vaziyatga qarab eng to'g'ri, samarali va bolaga shikast yetkazmaydigan muloqot usulini tanlay olish mahoratidir.

Pedagogik taktika — bu o'qituvchining o'quvchi bilan munosabatdagi me'yor tuyg'usidir. U qattiqqo'llik va mehribonlik, talabchanlik va yumshoqlik o'rtasidagi oltin o'rtalikni topishni talab qiladi.

Pedagogik taktikaga ega o'qituvchi:

O'quvchining xatosini butun sinf oldida kulgiga qoldirmay, ustalik bilan to'g'rilaydi;

Jahl ustida qaror qabul qilmaydi;

Har bir bolaning psixologik holatini (charchoq, xafalik, tortinchoqlik) his qila oladi.

3. Etika va Taktikaning O'zaro Ahamiyati va Sintezi

Ta'lim jarayonida bu ikki tushunchani bir-biridan ajratib bo'lmaydi. Ularning o'zaro aloqasini quyidagicha tushunish mumkin: Etika — bu nazoriya va maqsad, Taktika — esa amaliyot va vositadir.

Mezon Pedagogik Etika Pedagogik Taktika

Mohiyati O'qituvchining axloqiy qarashlari va prinsiplari. Axloqiy prinsiplarni amalda qo'llash shakli.

Xarakteri Barqaror, umumiy va doimiy qoidalar. Moslashuvchan, vaziyatga qarab o'zgaruvchan.

Yo'nalishi "O'qituvchi qanday bo'lishi kerak?" degan savolga javob beradi.

"Hozirgi aniq vaziyatda nima qilish kerak?" degan savolga javob beradi.

Agarda o'qituvchida etika kuchli bo'lsa-yu, lekin taktika yetishmasa, u to'g'ri gapni qo'pol yoki o'rinsiz vaqtda aytib, o'quvchining ko'nglini qoldirishi mumkin. Aksincha, etikasiz (soxta) taktika — bu shunchaki o'quvchiga xushomad qilish yoki manipulyatsiya bo'lib, bolalar buni tezda sezib qolishadi.

4. Ta'lim Jarayonidagi Ijobiy Ta'siri

O'qituvchi darsda etika va taktikani uyg'unlashtirganda, ta'lim muhitida tub burilish sodir bo'ladi:

Psixologik qulaylik va xavfsizlik: O'quvchi xato qilishdan qo'rqmaydi. Qo'rquv yo'qolgan joyda esa ijodkorlik va bilimga bo'lgan qiziqish uyg'onadi.

Nizolarning oldini olish: Sinfda o'quvchilar o'rtasida yoki o'qituvchi-o'quvchi munosabatlarida kelishmovchiliklar yuzaga kelganda, taktika buni "portlash" darajasiga yetkazmay, tinch yo'l bilan hal qilishga imkon beradi.

O'qituvchi nufuzi (Avtoritet): Baqir-chaqir yoki jazo bilan emas, balki odob va yuksak taktika bilan qozonilgan nufuz eng mustahkam nufuz hisoblanadi. O'quvchilar bunday o'qituvchining fanini ham sevib o'rganadilar.

Xulosa

Pedagogik etika va taktika — zamonaviy o'qituvchining professional qiyofasini belgilovchi ikki qanotdir. O'qituvchi o'z ustida tinmay ishlab, ushbu fazilatlarni rivojlantirsagina, ta'lim va tarbiyaning birligini ta'minlay oladi. Zero, buyuk ma'rifatparvar Abdulla Avloniy aytganidek: "Tarbiya biz uchun ya hayot — ya mamot, ya najot — ya halokat, ya saodat — ya falokat masalasidir". Bu masalaning ijobiy yechimi esa bevosita pedagogning odobi va taktik mahoratiga bog'liqdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Pedagogika va pedagogik psixologiya darsliklari.
2. O'qituvchining kasbiy etikasi qoidalari.